

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn, 2023, 10 (2), 722-737

TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN KUR'AN-I KERİM VE İLGİLİ KONULARI ESAS ALAN DİN
EĞİTİMİ TEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of Religious Education Theses Based on the Holy Quran and Related
Subjects Prepared in Turkey

Ali GÜL

Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, ali.gul@samsun.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1016-5832.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received: 28.11.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 18.12.2023
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2023
Cilt / Volume: 10
Sayı / Issue: 2
Sayfa / Pages: 722-737

Atıf / Cite as: Gül, Ali. "Türkiye'de Hazırlanan Kur'an-I Kerim Ve İlgili Konuları Esas Alan Din Eğitimi Tezlerinin Değerlendirilmesi" (Evaluation of Religious Education Theses Based on the Holy Quran and Related Subjects Prepared in Turkey). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 10/2 (2023), 722-737. DOI: 10.17859/pauifd.1397022

İntihal / Plagiarism: Bu makale, İthenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with İthenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD): 722-737

TÜRKİYE'DE HAZIRLANAN KUR'AN-I KERİM VE İLGİLİ KONULARI ESAS ALAN DİN EĞİTİMİ TEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ali GÜL*

Öz

Din eğitimi birçok akademik çalışmanın yapıldığı bir bilim alanıdır. Her ne kadar farklı görüşler olsa da bilim alanlarının diğer bilimlerle ilişkisi bir kesişim alanını da barındırmaktadır. Din eğitimi alanında Temel İslam Bilimleri'nin alt dalları olan Tefsir, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat ana bilim dalları ile ortak çalışmaların varlığına rastlanmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Türkiye'de din eğitimi alanında 1950'lerden bu yana 1759 adet lisansüstü tez hazırlanmıştır. Bu çalışma belirtilen alanda hazırlanan tezleri tetkik ederek, bütüncül bakış açısıyla inceleyerek yararlı ve anlamlı sonuçlara ulaşması ve bu alandaki diğer çalışmalara rehber olması açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın temel problemi şu şekildedir. Din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan lisansüstü çalışmaların türü, yılı, danışmanı, üniversitesi, izin durumu, yöntemi, yazarların cinsiyeti ve işlediği konulara göre dağılımı nasıldır? Belirtilen problem çerçevesinde yürütülen inceleme neticesinde din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim merkezli 17'si doktora, 101'i yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 118 lisansüstü tez bulunduğu, tezlerde genellikle literatür tarama yöntemi tercih edildiği, tez hazırlayanların %64'ünün erkek, %36'sının kadın olduğu, tezlerin %74,6'sının genel olarak eğitim ve din eğitimi ele aldığı geri kalanın alanın alt kırılımlarına yer verdiği, tezlerin Kur'an-ı Kerim odaklı 21 kavrama yer verdiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Lisansüstü Tezler, Kur'an-ı Kerim, Ayet, Meal.

Evaluation of Religious Education Theses Based on the Holy Quran and Related Subjects Prepared in Turkey

Abstract

Religious education is an area where many academic studies are carried out. Although there are different views, the relationship of scientific fields with other sciences also includes an intersection area. In the field of religious education, it has been observed that there are joint studies with the sub-branches of Basic Islamic Sciences such as Tafsir, Quran Reading and Recitation. Some of these studies consist of postgraduate theses. 1759 postgraduate theses have been prepared in the field of religious education in Turkey since the 1950s. This study is important in terms of reaching useful and meaningful results by examining the theses prepared in the specified field and examining them from a holistic perspective and being a guide for other studies in this field. The main problem of the research is as follows. What is the distribution of Quran-based postgraduate studies in the field of religious education according to type, year, advisor, university, permission status, method, gender of the authors and the topics they cover? As a result of the examination carried out within the framework of the stated problem, it was found that there were a total of 118 postgraduate

* Yazar makalede Etik Kurul İzni gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, ali.gul@samsun.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1016-5832.

theses in the field of religious education, 17 of which were doctoral theses and 101 were master's theses, centered on the Holy Quran, the literature review method was generally preferred in theses, 64% of the thesis preparers were men, 36% were men. It has been concluded that 74.6% of the theses deal with education and religious education in general, the rest include sub-sections of the field, and the theses include 21 concepts focused on the Holy Quran.

Keywords: Religious Education, Postgraduate Theses, Holy Quran, Verse, Meaning.

Structured Abstract

Religious education is accepted as a field of science and is an area where many academic studies are carried out. Although there are different views, the relationship of scientific fields with other sciences also includes an intersection area. In the field of religious education, it has been observed that there are joint studies with the sub-branches of Basic Islamic Sciences such as Tafsir, Quran Reading and Recitation. Some of these studies consist of postgraduate theses. 1759 postgraduate theses have been prepared in the field of religious education in Turkey since the 1950s. This study is important in terms of reaching useful and meaningful results by examining the theses prepared in the specified field and examining them from a holistic perspective and being a guide for other studies in this field. The main problem of the research is as follows. What is the distribution of Quran-based postgraduate studies in the field of religious education according to type, year, advisor, university, permission status, method, gender of the authors and the topics they cover? As a result of the examination carried out within the framework of the stated problem, it was found that there were a total of 118 postgraduate theses in the field of religious education, 17 of which were doctoral theses and 101 were master's theses, centered on the Holy Quran, and although there were interruptions, the education level of these theses is mostly master's degree (86%), the subject is not studied much at the doctoral level, theses are stuck at one level, doctoral theses, which can be considered the most important academic studies are inadequate. Between 1984 and 1991, the theses showed a partially homogeneous distribution according to years, at least one graduate thesis is published every year continuously, one of the veteran teachers in the field, Prof.Dr., Bayraktar Bayraklı and Prof. Dr. Mahmut Çamdibi advised the most theses prepared on this subject, postgraduate religious education theses based on the Holy Quran and its related subjects were prepared in 22 universities, including 64 at Marmara University, 16 at Selçuk University, and 9 at Uludağ University, and more than half of the theses (53%) were at Marmara University. The main reason for this is that it is an ancient university, is located in a metropolitan city, has easy access to transportation, and the professors who advise the most theses are in this university, 68% of the theses had access permission this is parallel to Türkiye's data, the literature review method was generally preferred in theses, 64% of the thesis preparers were men, 36% were men. It has been concluded that 74.6% of the theses deal with education and religious education in general, the rest include sub-sections of the field, and the theses include 21 concepts focused on the Holy Quran.

Giriş

İçeriğinin gerçek hayattan ayrılmasının imkânı olmayan Kuran'ın anlaşılması; onun yaşanması ve hayata uygulanmasıdır.¹ Kuran'ın anlaşılmasında belli bir amaçlılık

¹ Süleyman Gezer, *Kur'an'ın Bilimsel Yorumu: Bir Zihniyet Tahlili* (Ankara Okulu Yayınları, 2009). 168.

ve yararlılık bulunmaktadır. O, insana hitap etmekte, onun bütünüyle kavranıp hayata bir anlam katması hedeflenmektedir.²

Kur'an insanı, insanın ruhsal yapısını, yaşayış yapısını/biçimlerini, düşüncelerini göz önünde bulunduran bir kitaptır. İnsanların farklı yapıya sahip olmaları yüzünden Kuran'ın insanlar üzerindeki etkisi de farklıdır.³ Işıcık'a göre Kur'an, bir kanun kitabı olmaktan önce bir eğitim kitabı olduğu için insanı eğitmek amacıyla aynı konuyu farklı bilgi boyutlarında ve ayrı şartlarda ele almıştır.⁴

Rab kelimesi ıslah etti, yetiştirdi, sahip oldu, topladı, efendi oldu anlamlarına gelmektedir. Talim kelimesi de öğretim olarak ifade edilir.⁵ Bu anlamda oku emriyle başlayan Kur'an-ı Kerim'in bu anlamdaki vurgusu önem arz etmektedir. Bu yönüyle Alâk suresinin ilk ayetlerinde zikrederek, tekid etmesi eğitim açısından önemli bir yer tutmuştur. Bayraklı'ya göre ayetlerin ana temasını okumak ve öğretim olarak yorumlayarak, okumayı İslam'ın ilk ve en önemli ibadetlerinden biri olarak takdim eder.⁶

Din eğitimi bilimi bir yandan din/ilahiyat bilimleri ile bir yandan eğitim bilimleri ile bir yandan da diğer beşerî bilimlerle ilişki içerisindedir.⁷ Alanı, konusu, görevleri, metodolojisi, dayandığı temel ilkeler ve diğer alanlarla ilişkisindeki ilkeleri belirler.⁸ Bu ilişki din eğitiminin akademik olarak sahada yer bulmasıyla daha etkin bir sürece dönüşmüştür.

Türkiye'de akademik düzlemde din eğitimi alanın hüviyet kazanması ve akademik düzeyde varlık bulması uzun soluklu gayretin neticesidir.⁹ 1980 yılında Ankara İlahiyat Fakültesi'nde Din Eğitimi Anabilim Dalı kürsüsünün açılışı bu alandaki akademik çalışmaların sayı ve nitelik olarak artmasını ve çeşitlenmesini sağlamıştır.¹⁰ Diğer taraftan din eğitimi alanıyla ilgili ilk doktora çalışması 1954 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi ve Pedagojisi kürsüsü bünyesinde Turhan Yörükhan'ın "*Şahsiyet Terbiyesi'nde Kültürün Rolü*" adlı çalışmasıdır.¹¹ İkincisi 1965 yılında Ankara

² Gezer, *Kur'an'ın Bilimsel Yorumu: Bir Zihniyet Tahlili*.168, 177.

³ Dr.Beheşti, *Kur'anı Anlama Metodu* (Ankara: Kıyam Yayıncılık, 1989). 24

⁴ Yusuf Işıcık, *Kur'an'ı Anlamada Temel İlkeler* (İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2021). 45.

⁵ Yusuf Bahri Gündoğdu, *Alak Suresinin İlk Beş Ayetinin Eğitimsel Değeri* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2018).

⁶ Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri* (İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2001),230

⁷ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002), 57.

⁸ Süleyman Akyürek - Muhittin Okumuşlar, "Din Eğitimi Biliminin Alt Bilim Dallarına İlişkin Bir Analiz", *Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu* (Konya, 2010).

⁹ Cemal Tosun, "Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye'de Din Eğitiminin Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (2009), 293-303.

¹⁰ Halis Ayyhan, *Türkiye'de Din Eğitimi, 1920-1998* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1999).

¹¹ Yıldız Kızılabdullah, "İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (2009), 305-314.

Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde İsmail Bangui'nin hazırladığı “*Osmanlı İmparatorluğu'nda 1773'den 1923'e Kadar Medreseler ve Mekteplerde Sivil Öğretim Gelişmesi*” adlı doktora çalışmasıdır. Üçüncüsü ise Ankara Üniversitesi Psikoloji Kürsüsünde 1970 yılında Prof. Dr. Beyza Bilgin tarafından hazırlanan “*İslâm'da Eğitimin Temeli Olarak Sevgi*” adlı doktora tezidir.¹² Prof. Dr. Beyza Bilgin, din eğitimi alanında doçent ve profesör olmuş ilk akademisyen olmasının yanında bu alanın kuruluş aşamasında mühim vazife icra etmiştir.¹³

Tarihsel süreç içerisinde din eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezler konu ve içerik itibarıyla günümüzde dayandığı temellerin ve ilgilendiği alanların birçok noktasına temas eden özelliktedir.¹⁴ Din Eğitiminin en önemli dayanağı ve referans kaynaklarından biri Kur'an-ı Kerim'dir. Literatür taraması yapıldığında din eğitiminin anabilim dalı olarak kabul edilmesinden bu yana bu alanda Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan kitap, makale, bildiri ve tez gibi akademik çalışmaların sayısının azımsanmayacak derecede fazla olduğu görülmektedir. Bu akademik çıktılardan en önemlisi akademinin temelini teşkil eden lisansüstü düzeyde üretilen yüksek lisans ve doktora tezleridir. Çok fazla fikri ve emeği barındıran bu tezlerle ilgili derli toplu akademik bilginin bulunmayışı bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma genel değerlendirme yapmak ve yeni araştırmalara yol göstermek için önemlidir. Bu çerçevede birbirinden bağımsız olarak hazırlanan tezleri bütüncül bakış açısıyla inceleyerek yararlı ve anlamlı sonuçlara ulaşmak çalışmanın temel amacıdır. Yapılan alanyazın incelemesinde din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan lisansüstü çalışmaları inceleyen ve analiz eden bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın ana problemi şu şekilde belirlenebilir. Din Eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim merkezli lisansüstü çalışmaların türü, yılı, danışmanı, üniversitesi, izin durumu, yöntemi, yazarların cinsiyeti ve işlediği konulara göre dağılımı nasıldır?

1. Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden bir durumu tam ve dikkatli bir şekilde tanımlamayı hedefleyen¹⁵ betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu çerçevede Türkiye'de yayınlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerine YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılmıştır. Bu portalda “detaylı arama” seçeneğinden “Din Eğitimi Bilim Dalı” ve “Tamamlandı” filtresi uygulanarak “Kur'an-ı Kerim”, “Ayet”, “Sure”, “Meal” kelimeleri aratılmış ve din eğitimi alanında 118 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

¹² Tosun, “Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye'de Din Eğitiminin Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları”.

¹³ Münir Koştaş, “Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dünü, Bugünü)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/4 (1999), 141-184.

¹⁴ Bilal Yorulmaz, “Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, *Öneri Dergisi* 12/46 (2016), 41-62.

¹⁵ Şener Büyükoztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem, 2017).

2. Bulgular

2.1. Çalışma Kapsamında Ulaşılan Tezlere Ait Sayısal Veriler

Çalışma kapsamında ölçütlere uygun 101'i yüksek lisans ve 17'si da doktora tezi olmak üzere toplam 118 tez bilgisine ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 1: Lisansüstü Tezlerin Türüne Göre Dağılımı

Doktora Tezi		Yüksek Lisans Tezi		Toplam	
n	%	n	%	n	%
17	14	101	86	118	100

Tablo 1 yayımlanan lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde konu ile ilgili 17 doktora tezi, 101 yüksek lisans tezinin bulunduğu görülmüştür.

Tablo 2: Lisansüstü Tezlerin Yayın Yılına Göre Dağılımı

Sıra No	Yılı	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
1.	1984	-	1	1	0,01
2.	1991	-	5	5	0,04
3.	1993	1	1	2	0,02
4.	1994	-	1	1	0,01
5.	1995	-	2	2	0,02
6.	1996	-	3	3	0,03
7.	1997	1	6	7	0,06
8.	1998	2	4	6	0,05
9.	1999	1	5	6	0,05
10.	2000	-	4	4	0,03
11.	2001	-	5	5	0,04
12.	2002	-	2	2	0,02
13.	2003	-	5	5	0,04
14.	2004	2	1	3	0,03
15.	2005	-	2	2	0,02
16.	2006	1	1	2	0,02
17.	2007	2	5	7	0,06
18.	2008	-	8	8	0,07
19.	2009	-	5	5	0,04
20.	2010	-	7	7	0,06
21.	2011	2	2	4	0,03
22.	2012	2	2	4	0,03
23.	2013	1	-	1	0,01
24.	2014	-	3	3	0,03

25.	2015	-	2	2	0,02
26.	2016	-	2	2	0,02
27.	2017	-	1	1	0,01
28.	2018	1	1	2	0,02
29.	2019	-	8	8	0,07
30.	2020	-	3	3	0,03
31.	2021	-	3	3	0,03
32.	2022	1	2	3	0,03
Toplam		17	101	118	100

Tablo 2 yayımlanan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde konu ile ilgili tezlerin ilkinin 1984 yılında yayımlandığı ve 1993 yılından itibaren aralıksız her yıl Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan lisansüstü tezin yayımlandığı görülmüştür.

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin Danışmanına Göre Dağılımı

Sıra No	Danışman	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
1.	Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı	13	28	41	34
2.	Prof. Dr. Mahmut Çamdibi	-	11	11	9
3.	Prof. Dr. Mustafa Usta	-	10	10	8
4.	Prof. Dr. Abdullah Özbek	1	9	10	8
5.	Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu	-	6	6	5
6.	Prof. Dr. Mehmet Emin Ay	-	3	3	3
7.	Prof. Dr. Saadettin Özdemir	-	2	2	2
8.	Prof. Dr. Şuayip Özdemir	-	2	2	2
9.	Prof. Dr. Suat Cebeci	-	2	2	2
10.	Prof. Dr. Akif Kılavuz	-	2	2	2
11.	Doç. Dr. Mehmet Müftüoğlu	-	2	2	2
12.	Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşikoğlu	-	2	2	2
13.	Prof. Dr. İsmail Sağlam	-	2	2	2
14.	Prof. Dr. Hamit Er	1	1	2	2
15.	Prof. Dr. Nebi Mehdiyev	-	1	1	1
16.	Prof. Dr. Fahri Kayadibi	-	1	1	1
17.	Prof. Dr. Mehmet Şanver	-	1	1	1
18.	Prof. Dr. Hasan Dam	-	1	1	1
19.	Prof. Dr. Fatih Kesler	-	1	1	1
20.	Prof. Dr. Cemal Tosun	-	1	1	1
21.	Prof. Dr. Recep Kaymakcan	-	1	1	1
22.	Doç. Dr. Üyesi Recep Uçar	-	1	1	1
23.	Doç. Dr. Zeynep Özcan	-	1	1	1
24.	Dr. Öğr. Üyesi Sema Yılmaz	-	1	1	1

25.	Dr. Öğr. Üyesi Hakan Çoşar	-	1	1	1
26.	Prof. Dr. Abdurrahman Elmalı	-	1	1	1
27.	Prof. Dr. Mualla Selçuk	-	1	1	1
28.	Prof. Dr. Şakir Gözütok	-	1	1	1
29.	Prof. Dr. Mustafa Köylü	-	1	1	1
30.	Prof. Dr. Fahrettin Atar	-	1	1	1
31.	Prof. Dr. Mustafa Öcal	-	1	1	1
32.	Dr. Öğr. Üyesi Hayati Tetik	-	1	1	1
33.	Doç. Dr. Abdurrahman Okuyan	-	1	1	1
34.	Prof. Dr. M. Faruk Bayraktar	-	1	1	1
35.	Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz	1	-	1	1
36.	Prof. Dr. Halit Ev	1	-	1	1
Toplam		17	101	118	100

Tablo 3 yayımlanan lisansüstü tezlerin danışmanına göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde yayımlanan tezlerin %34'ünün Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, %9'u Prof. Dr. Mahmut Çamdibi, %8'i Prof. Dr. Mustafa Usta, %8'i Prof. Dr. Abdullah Özbek, %5'i Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu, %3'ü Prof. Dr. Mehmet Emin Ay, %33'ü tabloda belirtilen diğer 30 danışman öğretim elemanı uhdesinde hazırlandığı belirlenmiştir.

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Hazırladığı Üniversitesine Göre Dağılımı

Sıra No	Üniversite	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
1.	Marmara Üniversitesi	13	51	64	54
2.	Selçuk Üniversitesi	1	15	16	13
3.	Uludağ Üniversitesi	-	9	9	8
4.	Trakya Üniversitesi	-	3	3	3
5.	İstanbul Üniversitesi	1	2	3	3
6.	Sakarya Üniversitesi	-	2	2	2
7.	Süleyman Demirel Üniversitesi	-	2	2	2
8.	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	1	2	2
9.	Harran Üniversitesi	-	2	2	2
10.	Cumhuriyet Üniversitesi	-	2	2	2
11.	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	-	2	2	2
12.	Ankara Üniversitesi	-	2	2	2
13.	Amasya Üniversitesi	-	1	1	1
14.	Kastamonu Üniversitesi	-	1	1	1
15.	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	-	1	1	1
16.	Çanakkale Üniversitesi	-	1	1	1

17.	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	-	1	1	1
18.	Fırat Üniversitesi	-	1	1	1
19.	Karabük Üniversitesi	-	1	1	1
20.	Dokuz Eylül Üniversitesi	1	-	1	1
21.	Bayburt Üniversitesi	-	1	1	1
22.	İnönü Üniversitesi	-	1	1	1
	Toplam	17	101	118	100

Tablo 4 yayımlanan lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversiteye göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde yayımlanan tezlerin %54'ünün Marmara Üniversitesi, %13'ü Selçuk Üniversitesi, %8'i Uludağ Üniversitesi, %33'ü tabloda belirtilen diğer 19 üniversite bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir.

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin İzin Durumuna Göre Dağılımı

	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
İzinli	10	71	81	68
İzinsiz	7	31	38	32
Toplam	17	101	118	100

Tablo 5 yayımlanan lisansüstü tezlerin izin durumuna göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde 10'u doktora, 71'i yüksek lisans olmak üzere toplam 81 lisansüstü tezin erişim izni olduğu, bunun yanında 7'si doktora, 31'i yüksek lisans olmak üzere toplam 38 lisansüstü tezin erişim izninin bulunmadığı görülmüştür. Buna göre lisansüstü tezlerin %68'inin erişim izninin olduğu, %32'sinin erişim izninin olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerin Yöntemine Göre Dağılımı

Yöntem	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
Dolaysız Gözlem	1	-	1	1
Literatür Tarama	16	101	117	99
Toplam	17	101	118	100

Tablo 6 yayımlanan lisansüstü tezlerin yöntemine göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde belirlenen konu ile ilgili lisansüstü tezlerin %99'unun literatür taraması modelinde olduğu sadece %1'inin dolaysız gözlem modelini benimsediği belirlenmiştir.

Tablo 7: Lisansüstü Tezleri Hazırlayanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Doktora Tezi	Yüksek Lisans Tezi	Toplam	Yüzde (%)
Erkek	11	65	76	64
Kadın	6	36	42	36
Toplam	17	101	118	100

Tablo 7 yayımlanan lisansüstü tezleri hazırlayanların cinsiyetine göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde lisansüstü tezleri hazırlayanların %64'ünün erkek, %36'sının kadın olduğu belirlenmiştir.

2.2. Konusuna Göre Tezler

Tablo 8: Lisansüstü Tezlerin Eğitimdeki Özel Alanına Göre Dağılımı

Eğitim Alanı	Sayı	Yüzde
Eğitim/Din Eğitimi	88	74,6
Ahlak Eğitimi	4	3,4
Çocuk Eğitimi	3	2,5
Aile Eğitimi	2	1,7
Örnek İnsan Eğitimi	2	1,7
Değerler Eğitimi	2	1,7
Sevgi Eğitimi	2	1,7
Zihin Eğitimi	2	1,7
Duygusal Zekâ Eğitimi	1	0,8
Eleştirel Düşünme Eğitimi	1	0,8
Hz. Musa'nın Eğitimi	1	0,8
İbadet Eğitimi	1	0,8
Karakter Eğitimi	1	0,8
Kardeşlik Eğitimi	1	0,8
Kavimlerin Eğitimi	1	0,8
Mesleki Ahlak Eğitimi	1	0,8
Şahsiyet Eğitimi	1	0,8
Şeytanla Mücadele Eğitimi	1	0,8
Yardımseverlik Eğitimi	1	0,8
Genel Toplam	118	100

Tablo 8 yayımlanan lisansüstü tezlerin eğitimde ele aldığı özel alanına göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde belirlenen konu ile ilgili lisansüstü tezlerin %74,6'sının eğitim ve din eğitimi alanını genel ve bütüncül olarak ele aldığı, %3,4'ünün ahlak eğitimi konusunda, %2,5'in çocuk eğitimi konusunda, %1,7'sinin aile eğitimi, örnek insan eğitimi, değerler eğitimi, sevgi eğitimi, zihin eğitimi konusunda, %0,8'inin duygusal zeka eğitimi, eleştirel düşünme eğitimi, Hz. Musa'nın eğitimi, ibadet eğitimi, karakter eğitimi, kardeşlik eğitimi, kavimlerin eğitimi, mesleki ahlak eğitimi, şahsiyet eğitimi, şeytanla mücadele eğitimi, yardımseverlik eğitimi konularında çalışıldığı görülmüştür.

Tablo 9: Lisansüstü Tezlerin Eğitimdeki Ele Aldığı Kavramlara Göre Dağılımı

Kavramlar	Sayı
Akıl	1
Anne	1

Baba	1
Cehennem	1
Dua	1
Felah	1
Fısk	1
İftira	1
İhanet	1
Kardeşlik	1
Münafık	1
Sevgi	1
Su(Kötü)	1
Şeytan	1
Şirk	1
Tabi olma	1
Takva	1
Tezkiye	1
Yemin	1
Yol	1
Zulüm	1
Genel Toplam	21

Tablo 9 yayımlanan lisansüstü tezlerin ele aldığı kavramlara göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde belirlenen konu ile ilgili lisansüstü tezlerin 21 tanesinin Kur'an-ı Kerim'in üzerinde durduğu kavramları din eğitimi yönüyle incelediği görülmüştür. Bu kavramların "akıl, anne, baba, cehennem, dua, felah, fısk, iftira, ihanet, kardeşlik, münafık, sevgi, sû(kötü), şeytan, şirk, tabi olma, takva, tezkiye, yemin, yol, zulüm" olarak ele alındığı belirlenmiştir.

Tablo 10: Lisansüstü Tezlerin Kuran-ı Kerim'in Odaklandığı Metotları İnceleme Durumuna Göre Dağılımı

Metod	Sayı
Eğitim-Öğretim Metodu	2
İnzar Metodu	1
Tebliğ Metodu	1
Teşvik ve Sakındırma Metodu	1
Genel Toplam	5

Tablo 10 yayımlanan lisansüstü tezlerin Kur'an-ı Kerim'in odaklandığı metotları inceleme durumuna göre dağılımını göstermektedir. Yapılan tarama neticesinde belirlenen konu ile ilgili lisansüstü tezlerin 5 tanesinin Kur'an-ı Kerim'in incelediği

metotları merkeze alarak bunları din eğitimi yönüyle incelediği görülmüştür. Bu metotlar, eğitim-öğretim metodu, inzar metodu, tebliğ metodu, teşvik ve sakındırma metodudur.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan din eğitimi lisansüstü tezlerinin konularına göre incelenmesinde "Analojik Üslup", "Aydın Kişi", "Azap Ayetlerinin Kullanımı", "Din Fıtrat İlişkisi", "Doğru Düşünme", "Dünya Hayatı", "Emr-i Bi'l-Ma'ruf Nehy-i Ani'l-Münker", "İletişim Engelleri", "İnsan Özellikleri", "İnsan-ı Kamil", "İtap Ayetleri", "Kısa Sureler, Kıssalar (6 lisansüstü tez)", "Kuran'ın İsimleri", "Nankörlük ve Zayıflık", "Ödüllandirme Motivleri", "Rehberlik", "Tehdit Ayetleri", "Tevbe-İstiğfar Süreçleri" konularına odaklanan lisansüstü tezlerin hazırlandığı görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Oku emriyle ilk vahyi gönderen yaratıcının okumayı, yazmayı, terbiyeyi, talimi ve ilmi bir arada zikrederek eğitime önem verdiği ifade edilebilir. Bu ve ilgili alanlarıyla Kur'an-ı Kerim ve esas aldığı konular din eğitiminin araştırma alanı içerisine girmektedir. Din eğitimi bilimsel olarak genç bir alan olsa da diğer akademik disiplinlerle ortak çalışma alanları bulabilmeyi başarmıştır. Bu alanlar içerisinde Temel İslam Bilimleri ve bünyesinde yer alan Tefsir de bulunmaktadır.

Din eğitiminin ana bilim dalı olarak varlığı son elli yıllık bilimsel serüvenin bir sonucu olarak bizi karşılamış, o günden bu zamana din eğitimi alanında birçok bilimsel yayın yapılmıştır. Lisansüstü tezler bu yayınların en önemlilerindedir. Din eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin bir kısmı Kur'an-ı Kerim'i dayanak noktası gözeterek ve ona dair konuları esas alarak hazırlanmıştır. Araştırmamız neticesinde bu tezlerin sayısının 118 olduğu görülmüştür. Din eğitimi alanında bugüne kadar 1759 lisansüstü tez yayımlandığı düşünüldüğünde, bu sayı din eğitimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin yüzde yedisine (%7) tekabül etmektedir.¹⁶

Din eğitimi alanında Kuran-ı Kerim'i ve onun etrafındaki konuları esas alan 17'si doktora, 101'i yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 118 lisansüstü tez bulunmaktadır. Bu tezlerin eğitim kademesinin yüksek lisans ağırlıklı olduğu (%86) görülmüştür. Bu oran doktora seviyesinde konunun çok fazla çalışılmadığı sonucunu da ortaya koymuştur. Elde edilen bu sonuç bu alandaki tezlerin bir düzeye sıkıştığı, akademik çalışmaların en önemlisi sayılabilecek doktora tezlerinin yetersiz kaldığını göstermektedir.

Konumuzun esasını teşkil eden lisansüstü tezler 1984-1991 yılları arasında kesintiye uğrasa da bunların 1991-2022 yılları arasında kısmen homojen dağılım gösterdiği ve her yıl birbirine yakın oranda lisansüstü tez hazırlandığı belirlenmiştir.

Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim konulu en fazla çalıştırma yaptıran danışman öğretim elemanıdır. Konumuz ile ilgili olan tezler

¹⁶ <http://www.isam.org.tr/>, ts.

içerisindeki oranı ise %34'e tekabül etmektedir. Toplamda 86 lisansüstü çalışmaya danışmanlık yapan Bayraklı'nın 41 tez danışmanlığı din eğitimi alanında Kur'an-ı Kerim ve onu çevreleyen konular üzerinedir. Bayraklı'nın Kur'an hafızı olması, meal, tefsir ve Kur'an-ı Kerim'i konu alan çok sayıda çalışmasının bulunması¹⁷, bu yönlendirmede etkili olabilecek unsurlardandır. Prof. Dr. Mahmut Çamdibi'nin ise günümüze kadar 30 din eğitimi tezine danışmanlık yaptığı, Kur'an-ı Kerim temalı olanlarda ise 11 lisansüstü teze danışmanlık yaptığı göz önüne alındığında adı geçen öğretim elemanının bu konuya ayrıca eğildiği görülmüştür. Konumuz özelinde Mustafa Usta ve Abdullah Özbek'in 10'ar lisansüstü teze danışmanlık yaptıkları, Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu'nun 6 lisansüstü çalışmaya danışmanlık yaptığı, Prof. Dr. Mehmet Emin Ay'ın 3 lisansüstü çalışmaya, Prof. Dr. Saadettin Özdemir, Prof. Dr. Şuayip Özdemir, Prof. Dr. Suat Cebeci, Prof. Dr. Akif Kılavuz, Doç. Dr. Mehmet Müftüoğlu, Prof. Dr. Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, Prof. Dr. İsmail Sağlam, Prof. Dr. Hamit Er'in 2'ser lisansüstü çalışmaya, diğer 22 öğretim elemanının 1'er lisansüstü çalışmaya danışmanlık yaptıkları görülmüştür. Toplamda 36 öğretim elemanının Kur'an-ı Kerim odaklı lisansüstü din eğitimi tezi hazırladığı tespit edilmiştir. Bu konuda öncü olan öğretim elemanlarından Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, Prof. Dr. Mahmut Çamdibi gibi akademisyenlerin emekli olması dolayısıyla artık yeni bir lisansüstü teze danışmanlık yapamayacakları göz önünde bulundurularak, bu alanda farklı ve güncel bakış açısıyla yeni lisansüstü tezler hazırlatmak devamlılığın ve üretkenliğin göstergesi olabilir.

Marmara Üniversitesi'nde 64, Selçuk Üniversitesi'nde 16, Uludağ Üniversitesi'nde 9 olmak üzere 22 üniversitede Kur'an-ı Kerim'i ve ona dair konuları esas alan lisansüstü din eğitimi tezi hazırlandığı görülmüştür. Bu sonuç Türkiye'de günümüze kadar hazırlanan Kur'an-ı Kerim temelli din eğitimi tezlerinin yarısından fazlasının (%53) Marmara Üniversitesi'nde hazırlandığını göstermektedir. Bu sayının üniversitelere göre dağılımda farklılık göstermesinde üniversitenin kadim olması, üniversitenin bulunduğu şehrin ulaşım ve diğer unsurların olarak cazip olması ve bu konuda en fazla çalışma yaptıran öğretim elemanlarının bu üniversitelerde bulunması dağılımı etkilemiş olabilir. Örneğin Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, Prof. Dr. Mahmut Çamdibi, Prof. Dr. Mustafa Usta gibi akademisyenlerin Marmara Üniversitesi'nde bulunması, Prof. Dr. Abdullah Özbek ve Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu'nun Selçuk Üniversitesi'nde bulunmaları üniversitelerin tez dağılımında rol oynuyor olabilir. Din Eğitimi alanında en fazla lisansüstü tez çalışmasının Marmara Üniversitesi'nde yapıldığını Uğurlu (2022)¹⁸, Çanakçı (2020)¹⁹,

¹⁷ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002), 50.

¹⁸ Zeynep Uğurlu, "2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12/2 (2022), 1319-1338.

¹⁹ Ahmet Ali Çanakçı, "Türkiye'de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)", *The Journal of Academic Social Science Studies* Year: 13-Number: 79 (2022), 277-306.

Yorulmaz (2016)²⁰ ve Türkan (2015)²¹ din eğitimi tezlerini inceleyen çalışmalarında tespit etmişlerdir. Bu tespit bulgularımızı desteklemektedir. Benzer çalışmalarda da lisansüstü tezlerin büyük ve köklü üniversitelerde hazırlandığı ifade edilmektedir. Şahin vd. (2011)²² çalışmasında bunun sebebini öğretim üyesi kadrosuna ve öğrenci potansiyeline sahip olmasıyla açıklamaktadır.²³ Kaymakçı (2017)²⁴ ise bunu büyükşehrin sunduğu bir avantajın sonucu olarak değerlendirmektedir.

Lisansüstü tezlerin %68'inde erişim izni bulunmaktadır. Erişim izni kısıtlı olanlar daha çok 2010 yılı öncesinde hazırlanan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Erişim izninin bulunması lisansüstü tezlerden ve ortaya koyduğu ilmi üründen faydalanmayı arttırmaktadır.²⁵ Tonta ve Akbulut (2019) lisansüstü tezlerin yaklaşık üçte birinin tam metin erişime kapalı olduğunu, erişime kapalı olan tezlerin büyük bir çoğunluğunun 2006 yılından önce yapılan ve erişime açmak için izin almak üzere yazarlarına ulaşılamayan tezlerden oluştuğunu, tez yazarlarının büyük bir çoğunluğunun (%94) teze dayanan yayın yapmak istediklerini, yaklaşık üçte ikisi (%63) tezlerinin kopyalanmasından korktukları için tezlerini geçici olarak erişime kapattıklarını, ancak yazarları çoğunun (%81) genelde tezlerin tam metin erişime açılmasını desteklemekte olduklarını tespit etmişlerdir.²⁶ Son dönemde YÖK'ün mevzuat düzenlemesiyle tezlerin erişime açılma oranı yükselmiş, üretilen bilimden daha fazla insanın istifade etmesi sağlanmıştır.

Tezlerde genel olarak literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Sadece bir tezin dolaysız gözlem tekniğini kullandığı görülmüştür. Kuran-ı Kerim'i temel alan lisansüstü tezlerin hazırlanmasında kullanılacak yöntem, teknik ve modellerin çeşitlendirilmesi, bu konunun farklı bakış açısıyla yorumlanması, ortaya çıkacak akademik ürünlerin niteliğini arttırabilir.

Tez hazırlayanların %64'ü erkek, %36'sı kadındır. Elde edilen bu sonuç, Türkiye'de lisansüstü mezunlarının toplam cinsiyet dağılımları ile benzerlik göstermektedir.²⁷

²⁰ Yorulmaz, "Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme".

²¹ Musa Türkan, *Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi* (Sosyal Bilimler Enstitüsü: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

²² Mustafa Şahin vd., "Türkiye'deki Sosyal Bilimler Eğitimi Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Sosyal Bilimler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2011), 96-121.

²³ Şahin vd., "Türkiye'deki Sosyal Bilimler Eğitimi Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme".

²⁴ Selahattin Kaymakçı, "Türkiye'de Tarih Öğretiminin Yönelimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25/6 (2017), 2153-2172.

²⁵ Burcu Bulut vd., "Türkiye'de Açık Erişim ve Açık Bilim", *ÜNAK2020 Akademik Yayıncılık, Açık Bilim ve Kütüphane(ciler) Sempozyumu* (İstanbul, 2020).

²⁶ Yaşar Tonta - Müge Akbulut, "Türkiye'de Lisansüstü Tezlere Açık Erişim", *Türk Kütüphaneciliği* 33/4 (2019), 219-248.

²⁷ <https://istatistik.yok.gov.tr/>, ts.

Kur'an-ı Kerim temelli din eğitimi tezlerinin %74,6'sının genel olarak eğitim ve din eğitimini ele aldığı, %3,4'ünün ahlak eğitimi, %2,5'inin çocuk eğitimi, %1,7'sinin aile, örnek insan, değerler, sevgi, zihin eğitimi ele aldığı, %0,8'nin duygusal zeka eğitimi, eleştirel düşünme eğitimi, Hz.Musa'nın eğitimi, ibadet eğitimi, karakter eğitimi, kardeşlik eğitimi, kavimlerin eğitimi, mesleki ahlak eğitimi, şahsiyet eğitimi, şeytanla mücadele eğitimi, yardımseverlik eğitimi konularını ele aldığı görülmüştür.

Kur'an-ı Kerim'i merkeze alan din eğitimi tezlerinin ayrıca kavramlar üzerine eğildiği de görülmüştür. Araştırmamız neticesinde toplam 21 kavramın Kur'an-ı Kerim'i merkeze alarak din eğitimi ekseninde incelediği belirlenmiştir. Bunlar; akıl kavramı, anne kavramı, baba kavramı, cehennem kavramı, dua kavramı, felah kavramı, fık kavramı, iftira kavramı, ihanet kavramı, kardeşlik kavramı, münafık kavramı, sevgi kavramı, su(kötü kavramı), şeytan kavramı, şirk kavramı, tabi olma kavramı, takva kavramı, teziye kavramı, yemin kavramı, yol kavramı, zulüm kavramıdır.

Kuran-ı Kerim'in eğitim sürecinde kullandığı metotlara ilişkin incelemede Kuran-ı Kerim'i merkeze alan din eğitimi tezlerinde; eğitim öğretim metodu, inzar metodu, tebliğ metodu, teşvik ve sakındırma metoduna başvurduğuna dair araştırmaların olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak Kuran-ı Kerim'i merkeze alan din eğitimi tezlerinin yıllara göre homojen dağıldığı, köklü, kadim geçmişi olan ve büyükşehirlerde bulunan üniversitelerde daha fazla tez hazırlandığı, din eğitimi alanının ilk öğretim elemanlarından olup, Kur'an-ı Kerim'e dair birikimi bulunan kadim akademisyenlerin bu alanda daha fazla tez hazırlattığı, tezlere erişim izni oranının %68 olduğu bunun da genel paylaşım verileriyle uyumlu olduğu, tezlerde genellikle literatür taraması yönteminin tercih edildiği, tezlerde kuranı kerimin bakış açısıyla eğitimin birçok yönünü ele alan, farklı kavramları işleyen ve Kur'an-ı Kerim'in eğitimde uyguladığı metotları irdeleyen araştırmaların bulunduğu görülmüştür.

Öneriler

Doktora düzeyindeki lisansüstü çalışmalar az olduğundan bu alandaki araştırmalara ağırlık verilebilir.

Lisansüstü çalışmaların tamamına yakını nitel yöntemle yürütülmüştür. Kur'an-ı Kerim temelli din eğitimi lisansüstü çalışmalarında konunun daha iyi ve sağlıklı anlaşılmasını sağlamak için, nicel ve karma yöntem önerilebilir.

Çalışma yurt içindeki tezler incelenerek yürütülmüştür. Yurt dışında hazırlanan lisansüstü tezler de kapsama dahil edilerek karşılaştırmalı araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, Süleyman - Okumuşlar, Muhittin. "Din Eğitimi Biliminin Alt Bilim Dallarına İlişkin Bir Analiz". *Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri Sempozyumu*. Konya, 2010.
- Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi, 1920-1998*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1999.
- Bayraklı, Bayraktar. *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*. İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2001.
- Beheşti. *Kur'anı Anlama Metodu*. Ankara: Kıyam Yayıncılık, 1989.
- Bulut, Burcu vd. "Türkiye'de Açık Erişim ve Açık Bilim". *ÜNAK2020 Akademik Yayıncılık, Açık Bilim ve Kütüphane(ci)ler Sempozyumu*. İstanbul, 2020.
- Büyükköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem, 2017.
- Çanakçı, Ahmet Ali. "Türkiye'de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)". *The Journal of Academic Social Science Studies* Year: 13-Number: 79 (2022), 277-306.
- Gezer, Süleyman. *Kur'an'ın Bilimsel Yorumu: Bir Zihniyet Tahlili*. Ankara Okulu Yayınları, 2009.
- Gündoğdu, Yusuf Bahri. *Alak Suresinin İlk Beş Ayetinin Eğitimsel Değeri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2018.
- <https://istatistik.yok.gov.tr/>, ts.
- <http://www.isam.org.tr/>, ts.
- İşıcık, Yusuf. *Kur'an'ı Anlamada Temel İlkeler*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2021.
- Kaymakçı, Selahattin. "Türkiye'de Tarih Öğretiminin Yönelimi Üzerine Bir Değerlendirme". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25/6 (2017), 2153-2172.
- Kızılabdullah, Yıldız. "İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme". *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (2009), 305-314.
- Koştaş, Münir. "Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Dünü, Bugünü)". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/4 (1999), 141-184.
- Şahin, Mustafa vd. "Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 2/2 (2011), 96-121.
- Tonta, Yaşar - Akbulut, Müge. "Türkiye'de Lisansüstü Tezlere Açık Erişim". *Türk Kütüphaneciliği* 33/4 (2019), 219-248.
- Tosun, Cemal. "Bir Anabilim Dalı Olarak Türkiye'de Din Eğitiminin Doğuşu, Gelişmesi ve Alanına Katkıları". *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (2009), 293-303.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.
- Türkan, Musa. *Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Uğurlu, Zeynep. "2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12/2 (2022), 1319-1338.
- Yorulmaz, Bilal. "Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme". *Öneri Dergisi* 12/46 (2016), 41-62.